

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 2. april 2009

J.nr. 323-1 - dmk

Indberetning nr. 4 / 2009

Emner:

- *Landsstyret har nedsat en ekspertgruppe, der skal undersøge mulighederne for at knytte Færøerne tættere til EU. Udvalget skal være færdig med udredningsarbejdet i løbet af sommeren/efteråret 2009.*
- *Folketingsmedlem Høgni Hoydal har fået svar på en forespørgsel til udenrigsministeren om dansk støtte til færøsk medlemskab af EFTA og EØS.*
- *Sagsområdet "meteorologi" blev den 1. april 2009 formelt overtaget af de færøske myndigheder.*
- *Opgørelser fra Færøernes Statistik tyder på, at den økonomiske afmatning fortsætter i 2009.*
- *Omsætningen på Færøerne via Dankortet er faldet markant her i starten af 2009.*
- *Fiskefabrikken Kósin i Klaksvík har fået forlænget betalingsstandsningen, mens der arbejdes videre på at finde investorer, der vil tilføre kapital til virksomheden. Føroyagrunnurin er måske interesseret.*
- *Norðoya Sparikassi, der er det tredjestørste pengeinstitut på Færøerne, kom ud af 2008 med et stort underskud.*
- *Der er mange tegn på økonomiske nedgangstider på Færøerne, men det går ikke dårligt for alle virksomheder. To af de største færøske virksomheder inden for fiske- og opdrætsindustrien, Bakkafrost og Havsbrún, præsterede store overskud i 2008.*

Færøerne og tættere tilknytning til EU

Det er en del af ABC-landsstyrets koalitionsgrundlag, at der skal udarbejdes en ny europapolitik. Ifølge koalitionsgrundlaget skal der hurtigst muligt gennemføres et analysesamarbejde, der skal belyse mulighederne for at knytte Færøerne og Europa tættere sammen.

I den forbindelse har der i længere tid pågået en undersøgelse af mulighederne for færøsk medlemskab af EFTA, bl.a. med aktiv bistand fra udenrigsminister Per Stig Møller, der har drøftet ønsket om færøsk medlemskab med sine kollegaer i bl.a. Schweiz og Liechtenstein.

Nu bliver der fra landsstyrets side taget hul på at undersøge mulighederne for tættere tilknytning til EU. Til det formål har Jørgen Niclasen, landsstyremedlem for udenrigsanliggender, nedsat "Udvalget til at undersøge tættere tilknytning til EU". Udvalget er bemandet med følgende personer:

- Hákun Djurhuus (formand), der til daglig er afdelingschef for handelsafdelingen i landsstyreområdet for udenrigsanliggender. Han har tidligere været Færøernes repræsentant i Bruxelles.

- Dr. Archim Emde, der arbejder i det tyske finansministerium. Før det var han ansat i EU-kommissionen, DG Trade, hvor han bl.a. administrerede EU's forhold til Færøerne, EØS-landene og Canada.
- Georgios Kritikos, der arbejder i EU's Ministerråd, for tiden dog i WTO-afdelingen i Genève. Blandt hans sagsområder er Færøerne og andre små territorier.
- Per Fabricius Andersen, der er udpeget af Udenrigsministeriet, arbejder til daglig som chefkonsulent i Udenrigsministeriets Europapolitiske kontor.
- Marita Rasmussen/Esther Dahl fra Erhvervets Hus repræsenterer erhvervslivet i gruppen.
- Sonja J. Jógvansdóttir fra Samtak, dvs. fagforeningernes samarbejdsorgan, repræsenterer arbejdsmarkedet i gruppen.
- Atli Leo, landsstyreområdet for finansanliggender, er med som sagkyndig i finansforhold.

I kommissoriet står der bl.a. anført følgende om udvalgets opgaver:

- Det er udvalgets arbejde at undersøge forudsætningerne for tættere tilknytning mellem Færøerne og EU; dvs. et fornyet samarbejde omfattende de fire friheder samt forskning, uddannelse, kultur m.v.
- Med udgangspunkt i ovenstående skal udvalget undersøge fordele og ulemper ved, at Færøerne står uden for EU, ligesom udvalget også skal undersøge fordele og ulemper ved, at Færøerne bliver medlem af EU.
- Udvalget skal desuden belyse forskellen mellem, at a) det danske medlemskab udvides til at omfatte Færøerne, og at b) Færøerne opnår selvstændigt medlemskab. Udvalget skal ligeledes redegøre for forudsætningerne for de to alternativer.

Det tilstræbes, at udvalget skal være færdig med sit arbejde i løbet af sommeren/efteråret 2009.

Færøerne og medlemskab af EFTA og EØS

Der blev i Indberetning 3/2009 redegjort for, at professor Ole Spiermanns juridiske responsum om Færøernes muligheder for tilknytning til EU, EFTA og EØS havde fået en del opmærksomhed blandt de færøske politikere, da han vurderer, at Færøerne på baggrund af en konkret bemyndigelse fra den danske regering kan blive medlem af EØS, selv om Danmark allerede deltager i EØS-aftalen som EU-medlem med virkning for Danmark.

Ole Spiermanns vurdering har foranlediget folketingsmedlem Høgni Hoydal (Tjóðveldi) til at spørge udenrigsministeren (Spørgsmål nr. S 1560), om ministeren vil støtte en eventuel færøske ansøgning om medlemskab af EFTA og EØS, da der ifølge Ole Spiermanns responsum, i modsætning til den danske regerings hidtidige fortolkning, ikke foreligger statsretlige eller folkeretlige hindringer for et færøske medlemskab af EFTA og EØS.

Udenrigsministeren skriver i sit svar, at regeringen aktivt støtter de færøske bestræbelser på at opnå medlemskab af EFTA, men at det juridiske responsum ikke giver regeringen anledning til at revidere hidtidige synspunkter vedrørende færøsk medlemskab af EØS.

Sagsområdet ”meteorologi” overtaget pr. 1. april 2009

Den 1. april 2009 overtog de færøske myndigheder sagsområdet ”meteorologi”, der omfatter meteorologisk dataindsamling, almen meteorologi og farvandsmeteorologi. Overtagelsen blev markeret ved en sammenkomst på vejstationen i Tórshavn, hvor landsstyremanden for fiskerianliggende Jacob Vestergaard og Peter Aakjær, direktør for DMI, underskrev en samarbejdsaftale mellem Landsstyremrådet for fiskerianliggende og DMI.

Med overtagelsen overtager de færøske myndigheder den lovgivende og administrative myndighed på sagsområdet, ligesom de med sagsområdet forbundne udgifter overtages. DMI har hidtil brugt ca. 3,8 mio. kr. om året på sine aktiviteter vedr. Færøerne. I forbindelse med overtagelsen overføres DMI's reale aktiver på Færøerne vederlagsfrit til de færøske myndigheder, som bl.a. omfatter radio-sondestationen i Tórshavn samt DMI's øvrige målestationer og –udstyr på Færøerne. Fra overtagelsen forestår de færøske myndigheder den nødvendige meteorologiske dataindsamling. Der er ifølge samarbejdsaftalen enighed om, at DMI – i en periode indtil Færøerne evt. selv vælger at overtage opgaven – mod betaling udfører den nødvendige meteorologiske modelkørsel, overvågning samt udarbejdelse af udsigter og varsler for det færøske område. På længere sigt er det de færøske myndigheders hensigt at ansætte to meteorologer, hvormed de årlige omkostninger forventes at blive 6 mio. kr.

Den økonomiske afmatning fortsætter

De seneste opgørelser fra Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) indikerer, at den økonomiske afmatning på Færøerne fortsætter her i starten af 2009. Der er kun tale om foreløbige opgørelser for de første 1-2 måneder af året, hvorfor opgørelserne skal tolkes med en vis forsigtighed, men tendensen er tydelig og underbygger det seneste godt halve års udvikling.

Landet fisk mv. i mængde og værdi, jan. - feb. 2008 og 2009

	Mængde i tons				Værdi i mio. kr.			
	2008	2009	Ændring	Ændring pct.	2008	2009	Ændring	Ændring pct.
Torsk	2.468	1.886	-582	-24	60	23	-37	-61
Kuller	2.097	1.114	-983	-47	27	8	-19	-69
Sej	9.375	11.507	2.133	23	49	65	16	33
Anden bundfisk	1.247	1.488	241	19	12	11	-2	-14
Bundfisk i alt	15.186	15.994	808	5	148	107	-41	-28
Helleflynder	15	16	1	7	1	1	0	0
Havtaske	636	399	-238	-37	17	8	-9	-53
Hellefisk	133	220	88	66	4	5	1	29
Anden fladfisk	73	49	-24	-33	1	0	-1	-58
Fladfisk i alt	857	684	-173	-20	23	14	-8	-37
Andre fiskearter	1.340	1.115	-225	-17	7	5	2	-22
Skaldyr	1.115	713	-402	-36	2	1	-1	-61
Rogn, lever mm.	99	72	-27	-27	1	1	0	-43
I alt	18.596	18.578	-19	0	181	128	-52	-29

Kilde: Hagstova Føroya

Der er i de to første måneder af 2009 totalt set landet samme mængde fisk som samme periode i 2008, men der er tale om markante forskydninger mellem fiskearterne. Der er landet væsentlig mindre af de dyrere fiskearter som torsk, kuller og havtaske, og der har samtidig været tale om faldende priser på flere af disse fiskearter. Samlet set har det medført et fald i den samlede værdi af den landede fisk for årets to første måneder på 29 pct. Hvor man i 2008 talte om, at fiskeflåden var hårdt ramt af høje oliepriser, er den nu ramt af faldende fangst af væsentlige fiskearter og lave fiskepriser.

Faldet i værdien af den landede fisk afspejles i eksporten, jf. tabellen nedenfor. Ekskl. skibe og fly var faldet i eksportværdien 14 pct. for den første måned i år sammenlignet med samme måned i 2008.

Eksporten januar 2008 og 2009 fordelt på hovedgrupper, mio. kr. og ændring i pct.

	2008	2009	Ændring	Ændring pct.
Bundfisk	124	112	-13	-10
Fladfisk	16	11	-5	-33
Opdrætsfisk	47	57	10	21
Pelagiske fisk	17	10	-7	-43
Skaldyr	10	1	-9	-91
Anden fisk og fiskeprodukter	32	21	-11	-33
Andre varer	13	18	6	44
Skibe og fly	-	12	12	-
Eksport i alt	258	241	-18	-7
Eksport ekskl. skibe og fly	246	211	-35	-14

Kilde: Hagstova Føroya

For importen var der tale om et endnu større fald den første måned i år i forhold til samme måned i 2008.

Importen januar 2008 og 2009 fordelt på hovedgrupper, mio. kr. og ændring i pct.

	2008	2009	Ændring	Ændring pct.
Til landbrug og fiskeopdræt	7	17	10	153
Råvarer til fiskeindustrien	15	5	-10	-68
Materialer til byggevirkomhed	38	18	-20	-52
Materialer til anden industri	71	49	-21	-30
Maskiner og udstyr	37	20	-17	-45
Brændsel mv.	71	71	0	0
Motorkøretøjer	21	3	-19	-86
Direkte forbrug	95	87	-8	-8
Skibe og fly	-	1	0	211
Import i alt	354	271	-83	-23
Import ekskl. skibe og fly	354	271	-83	-24

Kilde: Hagstova Føroya

Der er tale om et stort fald inden for de fleste varegrupper, men især importen af motorkøretøjer er faldet markant. Det skal i forbindelse med opgørelsen af importen for januar 2009 dog bemærkes, at der ikke tidligere er importeret så meget én enkelt måned som i januar 2008.

Der har været et fald i de samlede lønudbetalinger for årets første to måneder på 4,3 pct. I 2008 var der især tale om et fald i lønudbetalingerne for fiskerierhvervet, som hen imod slutningen af 2008 blev fulgt op af et fald i lønudbetalingerne for byggeri og anlægssektoren. Nu er der også tale om et fald i lønudbetalingerne for de private tjenestehverv, hvormed der er tale om et fald i lønudbetalingerne inden for hele den private sektor. Den offentlige sektor oplever derimod fortsat en stigning i lønudbetalingerne.

Lønudbetalinger jan. – feb. 2008-2009, mio. kr.

Erhvervssektorer	2008	2009	Ændring	Ændring i pct.
Fiskerierhverv og råstoffer	198	164	-33	-16,9
Byggeri og anlæg	158	134	-23	-14,7
Private tjenestehverv	371	349	-22	-5,8
Off. og andre tjenestehverv	381	412	31	8,1
Lønudbetalinger i alt	1.107	1.059	-47	-4,3

Kilde: Hagstova Føroya

Arbejdsløsheden er fortsat stigende. Ifølge de nyeste oplysninger fra ALS (Arbejdsløshedsforsikringsordningen) var der ultimo marts 930 personer, der modtog arbejdsløshedsunderstøttelse. Det er en tredobling i løbet af det sidste halve år. Den sæsonkorrigerede ledighed, der dog fortsat er på et forholdsvis lavt niveau. Ledigheden var i februar 2,9 pct. i forhold til 1,8 pct. i december 2008.

Forbruget er faldende på Færøerne

En nylig opgørelse i Danmark viste, at omsætningen på Dankortet faldt med hele 10 pct. i februar i år, hvilket er det største dyk nogensinde i kortets 25-årige historie. En næsten tilsvarende udvikling gør sig i øjeblikket gældende på Færøerne, hvor faldet i omsætningen dog er større end i Danmark. Avisen Dimmalætting kunne den 30. marts 2009 fortælle, at omsætningen via Dankortet er faldet kraftigt på Færøerne i de to første måneder af 2009. I januar med knap 19 pct. og i februar med 11 pct., når der sammenlignes med de samme måneder året før.

Kósin i Klaksvík fortsat i betalingsstandsning

Der arbejdes fortsat med at finde investorer, der vil tilføre ny kapital til fiskefabrikken Kósin i Klaksvík. Koncernen Maru Seafood, der ejer Fiskefabrikken Kósin i Klaksvík, fik den 17. marts 2009 forlænget betalingsstandsningen med yderligere 3 måneder. Direktøren Páll Joensen bekræftede i den forbindelse forlydenderne om, jf. Indberetning 3/2009, at Føroyagrunnurin (Færøfonden) skulle være interesseret i at tilføre kapital til Kósin, men at den seneste tid især er gået med at udrede forholdene mellem to af de store kreditorer, Føroya Banki og Norðoya Sparikassi. Det endte med, at Norðoya Sparikassi, der har hovedsæde i Klaksvík, trak sig helt ud af fiskefabrikken og i den forbindelse måtte stadfæste et tab på 15 mio. kr.

Ifølge direktøren for Faroe Seafood er der derimod ikke hold i rygterne om, jf. ligeledes den foregående Indberetning, at Faroe Seafood skulle være involveret i genrejsningen af Kósin. Meinhard Jacobsen har udtalt, at Faroe Seafood ikke har været med til nogen forhandlinger om køb af Kósin.

Norðoya Sparikassis stort underskud i 2008

Af Indberetning 3/2009 fremgik det, at de to store pengeinstitutter på Færøerne, Eik Banki og Føroya Banki, kom ud af 2008 med vidt forskellige resultater – Eik Banki med underskud og Føroya Banki med overskud. Nu foreligger årsregnskabet 2008 for Norðoyi Sparikassi, der er det 3. største pengeinstitut på Færøerne. Norðoya Sparikassi, der har hovedsæde i Klaksvík, kom som Eik Banki dårligt ud af 2008. Efter at have præsteret et overskud før skat på 30 mio. kr. i 2007, må Norðoya Sparikassi konstatere et underskud for 2008 på 64 mio. kr. før skat. Efter skat er underskuddet 55 mio. kr. mod et overskud på 25 mio. kr. i 2007. Nettoafskrivninger og hensættelser på udlån, der er udgiftsført med 48 mio. kr. i 2008, er sammen med kursreguleringer de væsentligste forklaringer på det utilfredsstillende resultat. Egenkapitalen var ultimo 2008 289 mio. kr. mod 337 mio. kr. året før. Balancen er 2,4 mia. kr. ultimo 2008. Solvensprocenten er faldet med 2 pct. fra 17,2 pct. ultimo 2007 til 15,2 pct. ultimo 2008, men fortsat langt over det lovbestemte krav på 8 pct. Norðoya Sparikassi har ansatte svarende til 51 årsværk.

To virksomheder indenfor fiskeindustrien med pæne overskud i 2008

Selv om der er tegn på økonomisk afmatning på Færøerne, er der flere virksomheder – også indenfor fiske- og opdrætsindustrien – der kan fremvise gode resultater.

Bakkafrost-koncernen, der har en omsætning på 230 mio. kr. og 200 ansatte (oplysninger for 2007), og som beskæftiger sig med alt fra lakseyngel, lakseopdræt og forarbejdning af laks til færdigprodukter, havde i 2008 et overskud på 44,5 mio. kr. mod 30 mio. kr. i 2007. Bakkafrost beskæftiget sig med lakseopdræt siden 1966 og er et af de selskaber, der kom godt igennem krisen i lakseopdrætserhvervet for nogle år siden. Lakseopdrætserhvervet på Færøerne har gennemgående haft et godt år i 2008. De biologiske forhold har været gode, man har haft fordel af, at opdrætserhvervet i Chile er ramt af sygdom, og så har den økonomiske og finansielle krise ikke påvirket salget af opdrætsslaks, hvilket af direktøren for Bakkafrost forklares ved, at opdrætsslaks er en forholdsvis billig vare i forhold til andre madvarer, fx torsk og forskellige kødprodukter.

Havsbrún i Fuglefjord, der producerer fiskemel, fiskeolie og foder til fiskeopdræt, kom for tredje år i træk ud med et overskud på ca. 57 mio. kr. Selskabet har en årlig omsætning på ca. 700 mio. kr. og har op imod 100 ansatte (årsværk). Havsbrún er mindretalsaktionær i 6 havbrug og 4 smoltanlæg.

Med venlig hilsen

Dan M. Knudsen